

Respect pentru oameni și cărți

SANDA BULGĂREAN

DANIEL ARDELEAN

MEMORATOR DE GEOGRAFIE

pentru pregătirea
examenului de bacalaureat

Ediția a II-a

Editura Paralela 45

Redactare: Mugur Butuza

Corectură: Bianca Vișan

Tehnoredactare & pregătire de tipar: Marius Badea

Design copertă: Mirona Pintilie

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BULGĂREAN, SANDA

Memorator de geografie pentru pregătirea examenului de bacalaureat / Sanda Bulgărean, Daniel Ardelean. - Ed. a 2-a. -

Pitești : Paralela 45, 2020

ISBN 978-973-47-3191-6

I. Ardelean, Daniel

913

Copyright © Editura Paralela 45, 2020

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

Cuprins

I. EUROPA ȘI ROMÂNIA.

ELEMENTE GEOGRAFICE DE BAZĂ 5

1. Spațiul românesc și spațiul european 5

Caracteristici geografice de ansamblu.

Pozită geografică și limitele 5

2. Elemente fizico-geografice definitorii ale

Europei și ale României 11

Relieful major – trepte,

tipuri și unități majore de relief 11

Clima – factorii genetici, elemente climatice,

regionarea climatică 37

Hidrografia – aspecte generale.

Dunărea și Marea Neagră 45

Învelișul biopedogeografic 54

Resursele naturale 57

3. Elemente de geografie umană ale Europei și ale României 59

Harta politică a Europei. România ca stat al Europei 59

Populația și caracteristicile ei geodemografice 61

Sistemul de orașe 65

Activitățile economice 68

4. Țările vecine României 85

II. ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ.....	92
1. Formarea Uniunii Europene și evoluția integrării europene.....	92
2. Caracteristici geografice, politice și economice actuale ale Uniunii Europene	93
3. Statele Uniunii Europene	95
4. România ca parte a Uniunii Europene.....	107

I. EUROPA ȘI ROMÂNIA. ELEMENTE GEOGRAFICE DE BAZĂ

1. SPAȚIUL ROMÂNESC ȘI SPAȚIUL EUROPEAN

Caracteristici geografice de ansamblu. Poziția geografică și limitele

EUROPA

- Suprafață: 10,7 milioane km²;
  - Populația: peste 700 milioane de locuitori.
- Poziția geografică**
- în emisfera nordică;
  - formează împreună cu Asia o mare masă continentală numită Eurasia;
  - limita dintre Europa și Asia o formează Munții Ural, fluviul Ural, Marea Caspică și Munții Caucaz;
  - este încadrată de oceane și mări pe trei laturi:
    - la N: Oceanul Arctic, Marea Mânecii, Marea Nordului, Marea Norvegiei, Marea Barents, Marea Albă, Marea Baltică;
    - la V: Oceanul Atlantic, Golful Biscaya;
    - la S: Marea Mediteraneană cu mările mărginașe care-i aparțin (Marea Ligurică, Marea Tireniană, Marea Ionică, Marea Adriatică, Marea Egee), Marea Marmara, Marea Neagră cu Marea Azov.

Puncte extreme

- la N: 71°08' lat. N – Capul Nord/Nordkinn (în Norvegia);
- la S: 36° lat. N – Punta Marroqui (în Spania); 35° lat. N – I. Creta;
- la E: 67°30' long. E – nord-estul Munților Ural (în Rusia);
- la V: 9°34' long. V – Capul Roca/Cabo da Roca (în Portugalia).

Distanța dintre extremitățile nordică și sudică ale Europei este de cca. 4000 km.

Distanța dintre extremitățile vestică și estică ale Europei este de cca. 5000 km.

Țărmurile au o lungime totală de 43.000 km:

Caracteristici:

- sunt foarte crestate;
- sunt foarte variate (din punct de vedere genetic).

Articulațiile țărmurilor:

• **PENINSULE:**

- în N: Scandinavia, Iutlanda, Kola;
- în V: Bretagne;
- în S: Iberică, Italică, Balcanică, Pelopones, Crimeea.

• **INSULE:**

- în Oceanul Atlantic: Islanda, Arhipelagul Britanic (I. Marea Britanie, I. Irlanda, I-le Hebride), Arhipelagul Azore și Arhipelagul Madeira (Portugalia), Arhipelagul Canare (Spania);
- în Marea Mediterană: Baleare (Spania), Corsica (Franța), Sicilia și Sardinia (Italia), Creta, Ciclade, Sporade, Ionice, Rodos (Grecia), Malta, Cipru.

• **GOLFURI:**

- la Oceanul Atlantic: Biscaya;
- la Marea Baltică: Botnic, Finic, Riga;
- la Marea Mediterană: Lyon, Genova;
- la Marea Neagră: Odessa.

• **STRÂMTORI:**

- Skagerrak și Kattegat (leagă Marea Nordului și Marea Baltică), Callais (leagă Marea Mâneții și Marea Nordului), Gibraltar (leagă Marea Mediterană de Oceanul Atlantic), Bosfor și Dardanele (leagă Marea Neagră de Marea Mediterană), Kerci (leagă Marea Neagră de Marea Azov).

Tipuri de țărmuri:

• **ȚĂRMURI ÎNALTE:**

- *țărmul cu riass* este specific masivelor muntoase vechi (herciniice) sau podișurilor ușor înălțate, alcătuite din roci rezistente la eroziune. Se caracterizează prin golfuri ramificate și înguste (rezultate prin adâncirea unor văi în masive vechi, reînălțate, invadate apoi de mare), axate pe cursurile inferioare ale râurilor. Se regăsește în nord-vestul Spaniei, în Peninsula Bretagne;

- *țărmul cu fiorduri* este specific regiunilor litorale înalte care au fost afectate de ghețarii pleistocenii. Fiordurile sunt vechi văi glaciare invadate de apele mării, cu aspectul unor golfuri înguste cu pereții înalți și abrupti. Adâncimea fiordurilor este uneori foarte mare, depășind în medie 200–300 m, ajungând chiar până la 1000 m (Sognefjord, 1308 m). Acest tip de țărm apare în vestul Peninsula Scandinvale, Scoția, vestul Groenlandei, Islanda, Irlanda;

- *țărmul de tip dalmatic* sau *țărmul cu structură longitudinală* sau cu canale s-a format prin invadarea de către apele mării a unei regiuni formate din șiruri paralele de culmi (axate pe anticlinale) ce alternează cu văi și depresiuni (dezvoltate pe sinclinal). Ca urmare, culmile au devenit insule, iar în lungul văilor și depresiunilor s-au dezvoltat golfuri și canale. Se întâlnesc pe litoralul estic al Mării Adriatice.

• **ȚĂRMURI JOASE:**

- *țărmul cu lagune* este caracterizat prin prezența cordoanelor de nisip care închid complet sau aproape complet golfurile marine, formându-se lacuri numite lagune, cu dimensiuni uneori de câțiva zeci sau sute de km². Se întâlnesc pe țărmul românesc al Mării Negre, pe țărmul Mării Baltice, în nordul Poloniei;

- *țărmul cu limane* se formează în regiunile unde principala trăsătură este data de sectoarele de limane formate în urma

inundării gurilor de vârsare a râurilor și a barării acestora prin cordoane litorale. Sunt specifice ţărmurilor lipsite de maree sau unde acestea au o amplitudine redusă, iar râurile transportă puține aluviumi. Este specific ţărmului Mării Negre (Ucraina și România);

- *ţărmul cu estuare* se formează în cazul râurilor/fluiilor care se varsă în mări cu marea puternice – refluxul transportă în larg toate aluviumile, nelăsând posibilitatea formării unei delte. Atât la flux, cât mai ales la reflux, malurile de la gura de vârsare a râului sunt erodate și largite, formând o pâlnie numită estuar. Sunt cunoscute estuarele fluiilor Sena, Tamisa, Elba etc.;
- *ţărmul cu deltă* se formează la gura de vârsare a fluiilor unde platforma continentală este extinsă. Condiții de formare a deltei: lipsa sau slabă existență a mareelor; existența unor mari cantități de aluviumi, panta lină din zona de vârsare a fluviului, acțiunea curenților marini, oscilațiile nivelului mării. Astfel, aluviumile se depun, formând un relief de acumulare reprezentat printr-un ansamblu de grinduri, canale și depresiuni umplute cu apă. Sunt cunoscute deltele fluiilor Dunărea, Volga, Ron.

ROMÂNIA

- Suprafață: 238.391 km²;
- Populația: 20,1 milioane de locuitori

Așezarea matematică

Pe Glob

- în emisfera nordică – este traversată (prin jumătatea sudică) de paralela de 45° lat. N, fiind poziționată la jumătatea distanței dintre Ecuator și Polul Nord;
- în emisferaestică – este traversată de meridianul de 25° long. E;
- intersecția paralelei de 46° lat. N cu meridianul de 25° long. E determină punctul geometric central al României.

• CONSECINȚE:

- climat temperat;
- vegetație și faună specifice climatului temperat;
- durata și intensitatea luminării și încălzirii, cu un maxim la solstițiul de vară și un minim la solstițiul de iarnă.

Pe continent

- în SE Europei Centrale, la distanțe aproximativ egale față de limitele Europei: Oceanul Arctic – 2800 km, Oceanul Atlantic – 2700 km, Munții Ural – 2600 km și mai aproape față de Marea Mediterană – 1050 km;
- meridianul de 25° long. E marchează jumătatea distanței dintre Oceanul Atlantic și Munții Ural.

• CONSECINȚE:

- climat continental moderat la contactul cu climatul continental excesiv, cel oceanic, mediteranean și cel rece, scandinavo-baltic;
- pe teritoriul României se întrepărtrund două limite fitogeografice (limita de est a pădurilor de foioase cu limita de vest a stepei) și limita nordică de extindere a viței-de-vie.

Punctele extreme

- la N: 48°15' lat. N – Horodiștea;
- la S: 43°37' lat. S – Zimnicea;
- la E: 29°41' long. E – Sulina;
- la V: 20°15' long. E – Beba Veche.

Vecini

- Ungaria: în N-V, între râul Tur (în apropiere de Halmeu) și Beba Veche;
- Serbia: în SV, între Beba Veche și Pristol;
- Bulgaria: în S, între Pristol și Vama Veche;
- Republica Moldova: în E, între Păltiniș și vărsarea râului Prut în Dunăre;
- Ucraina: în N, între Halmeu și Păltiniș; în E, între vărsarea râului Prut în Dunăre și vărsarea brațului Chilia în Marea Neagră.

Granițe

- lungimea totală: 3149,9 km (peste 1000 km granițe terestre; peste 1800 km granițe fluviale și peste 247 km graniță maritimă).

Asezarea geografică

Datorită poziției sale în Europa, România poate fi considerată o țară **carpato-dunăreano-pontică**:

Munții Carpați

– reprezintă o unitate majoră de relief importantă pentru țara noastră;

– 2/3 din *lanțul carpatic* se găsesc pe teritoriul României (lanțul carpatic se desfășoară pe teritoriul statelor: Slovacia, Polonia, Ungaria, Ucraina, România, Serbia);

- determină nuanțe climatice;
- influențează disponerea rețelei hidrografice;
- influențează disponerea vegetației, determinând și limita estică a pădurilor de fag;
- au oferit, de-a lungul timpului, condiții de locuire, de refugiu și de apărare;
- au resurse naturale bogate.

Fluiul Dunărea

– este limitrof sau străbate teritoriul României pe o distanță de 1075 km (din cei 2860 km);

– izvorăște din Munții Pădurea Neagră, străbate 10 țări (Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croația, Serbia, România, Bulgaria, Republica Moldova, Ucraina), 4 capitale (Viena, Bratislava, Budapesta, Belgrad) și se varsă în Marea Neagră, fiind cel mai important fluviu al Europei Centrale;

- colectează aproape toate râurile din România (97,8%), cu excepția unor râuri dobrogene;
- este principala cale navigabilă a României;
- are un mare potențial hidroenergetic;

– are o mare importanță pentru irigații, pescuit și alimentarea cu apă a localităților;

- are un important potențial turistic.

Marea Neagră

- are ieșire la **Marea Neagră** pe o distanță de cca. 247 km;
- realizează legături economice și de navegație cu alte țări ale lumii;
- România face parte din gruparea C.E.M.N. (Cooperarea Economică a Mării Negre).

2. ELEMENTE FIZICO-GEOGRAFICE DEFINITORII ALE EUROPEI ȘI ALE ROMÂNIEI

RELIEFUL MAJOR – TREPTE, TIPURI ȘI UNITĂȚI MAJORE DE RELIEF

EUROPA

Trepte de relief

- este continental cu cele mai mici altitudini;
- altitudinea medie este de 320 m;
- predomină relieful cu altitudini reduse, de câmpie (între 0 și 200 m) - 57 %, urmat de cel de dealuri și podișuri joase (200-500 m) și 27 %, dealuri înalte și munci joși (500-1000 m) - 10 % și munci (peste 1000 m) - 6 % din suprafață totală;
- altitudinile sunt cuprinse între -27 m (nivelul Mării Caspice) și 4807 m (Vf. Mont Blanc din Alpi) sau 5642 m (Vf. Elbrus) dacă se include zona Caucazului în Europa.

Unități morfostructurale

Primul nucleu continental este reprezentat printr-o unitate de platformă precambriană alcătuită din Scutul Scandinav, în nord, și Placa Est-Europeană care se suprapune peste cea mai mare parte a Europei Estice.